

Lånekompasset 2022

Økonomisk utenforskap og dets konsekvenser for
nordmenns makt over egen privatøkonomi

Bluestep Bank.

Nordmenn opplever at høye gjeldsnivåer og tidsbegrensende stillinger påvirker deres personlige økonomi og forhold til banker

I mars i år presenterte den norske regjeringen en statusoppdatering av tilstanden i norske økonomi. Smitteverntiltakene er avviklet, og nå er vi endelig på vei ut av den to år lange pandemien. Landet opplever sterk økonomisk vekst og arbeidsledigheten er lav¹. Konklusjonen var at det går godt i norsk økonomi. Samtidig er det økt mangel på arbeidskraft og man vil oppleve både lønns- og prisvekst i løpet av året. Krigen i Ukraina fører til økt usikkerhet i internasjonal økonomi og har allerede ført til høyere råvarepriser. Samtidig er det svært høye priser på strøm, gass og drivstoff i hele Europa.

» 44%

av respondentene forteller at deres gjeldsnivå påvirker deres personlige økonomi «i veldig stor grad» eller «stor grad»

Om undersøkelsen

Ved hjelp av selskapet Axiom Insight, som leverer markedsundersøkelser, har vi spurt 1033 personer i Norge om deres syn på privatøkonomi og boliglån. Respondentene er 18 år og eldre, og er invitert til å representere befolkningen etter kjønn, alder og geografi. Resultatene er statistisk sikret å representere offentligheten i Norge med et 5 % konfidensintervall.

1 av 4

nordmenn har vært bekymret
for å ikke være i stand til å
betale strømregningen

De siste par årene har vært tøffe for mange, og for noen er den økonomiske hverdagen fortsatt krevende. Det er forventet flere renteøkninger, økte matpriser og strømprisene i Sør-Norge har hatt rekordhøye nivåer helt siden desember i fjor. 1 av 4 nordmenn har vært bekymret for å ikke være i stand til å betale strømregningen. Dette viser en undersøkelse gjennomført av Norstat på vegne av Bluestep Bank i februar. Det er ikke så mye som skal til for å havne i økonomisk ubalanse. De færreste av oss var forberedt på at en dusj plutselig kunne koste opp mot 20 kroner, eller at panelovnen som alltid står på, skulle koste nærmere hundrelappen per dag².

Økonomisk avmakt

Det motsatte av å kunne bestemme selv er avmakt. Avmakt i møte med mulighetene til å styre hverdagen sin, til å kunne gi sine barn og sine nærmeste det livet de fortjener. Spesielt i tider hvor prisene på alt fra strøm til kaffe skyter i været, har folk små eller ingen marginer igjen. Hva betyr utbredt økonomisk avmakt for vår evne som samfunn til å utvikle, skape og ta nye initiativ?

Mange føler seg fremmedgjort. Derfor har årets utgave av Lånekompasset spesielt fokus på sammenhengen mellom økonomisk inkludering og opplevelse av økonomisk avmakt. Vi ønsker å kartlegge hvor utbredt følelsen av avmakt er i Sverige, Norge og Finland, markedene der vi opererer.

Pandemien har satt sine spor

Tall fra forbruksforskningsinstituttet SIFO viser at mange har fått økonomiske utfordringer som følge av koronapandemien. Hver fjerde husholdning har blitt påvirket gjennom permitteringer, oppsigelser og tapte inntekter³. Forskerne ved SIFO deler befolkningen inn i tre trygghetsnivåer – de økonomisk trygge, de utsatte og de med økonomiske problemer. Hele 17,5 % er økonomisk utsatte og står i fare for å havne i økonomisk ufare, og 7,5 % har til dels store økonomiske problemer.

15%

av husholdningene har brukt opp alle sparepengene i koronaperioden

Blant de som har økonomiske problemer har mengden usikret kreditt økt med 27 %, og hele 39 % har dårligere spareevne nå enn før koronakrisen. I tillegg har 15 % av husholdningene brukt opp alle sparepengene under pandemien, slik at i juni 2021 manglet over halvparten av dem sparepenger å møte fremtiden med. Til sammenligning er det kun 2 % av de økonomisk trygge som ikke har sparepenger på konto⁴.

Økonomisk avmakt kan dermed sies å være et mer utbredt problem i Norge i dag enn før pandemien.

Nordmenn på gjeldstoppen i Europa

Tre millioner nordmenn har forbrukslån eller kredittkortgjeld. Mange betjener denne usikrede gjelden problemfritt, mens andre ikke kommer seg ut av gjeldsspiralen.

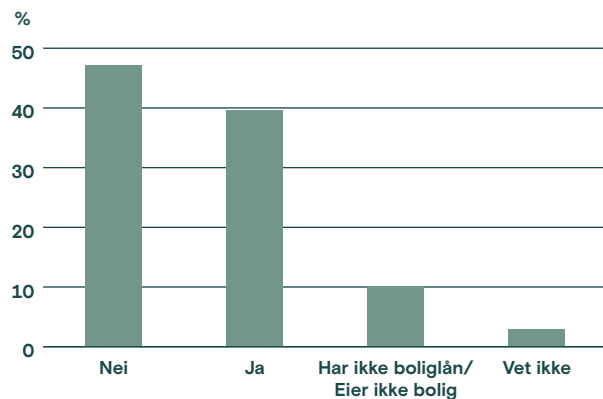
Hele 5 % av den voksne befolkningen i Norge har betalingsanmerkninger. Dette er et svært høyt tall da betalingsanmerkninger forsvinner i det man betaler den aktuelle regningen. Nordmenn har til sammen 150,1 milliarder⁵ kroner i usikret gjeld, ifølge Gjeldsregisteret.

Sikret gjeld er lån som innvilges med sikkerhet i for eksempel bolig eller bil. Usikret gjeld er uten sikkerhet, for eksempel forbrukslån eller kredittkort. Den største forskjellen er at usikrede lån som regel har en langt høyere pris, med rente på

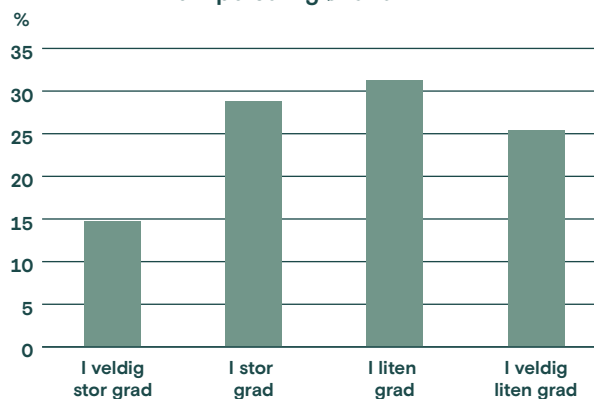
mellem 7 og 30 %. I tillegg er disse lett tilgjengelige – kanskje for lett i mange tilfeller⁶.

44 % av respondentene forteller at deres gjeldsnivå påvirker deres personlige økonomi «i veldig stor grad» eller «stor grad». Et høyt gjeldsnivå gjør husholdninger sårbare ved renteøkning, inntektsbortfall eller andre uforutsette hendelser. En ødelagt vaskemaskin kan være nok til at gjeldspiralen føles uovervinnelig.

Har du gjeld utover boliglån i dag?

I hvilken grad påvirker ditt gjeldsnivå din personlig økonomi?

Ifølge Norsk Gjeldsregister, økte nordmenns samlede usikrede forbrugsgjeld i mars til 150,1 MRD. Økningen i forbruket gjenspeiler at uteliv, reiser og shopping har tatt seg opp igjen etter to år med hel og delvis nedstenging. Den økende trenden med hensyn til forbrukslån, kan være en indikasjon på at nordmenn bruker forbrukslån for å dekke de økte kostnadene i husholdningen.

Ifølge en undersøkelse YouGov har gjort for Bluestep Bank har hele 3 av 10 hatt perioder i livet der de har mistet kontroll over økonomien. Man er dermed ikke alene når man står i en slik situasjon.

Bluestep Bank har vært på det norske markedet i over 10 år, og har i lang tid sett at det er et voksende behov for en bank som oss, som kan hjelpe folk på veien mot en mer stabil økonomi.”

Erik Walberg Olstad, CCO Bluestep Bank Norge

Gjeld største risikofaktor i norsk økonomi

Sentralbanken presenterer en årlig rapport om den finansielle stabiliteten. I disse rapportene analyserer Norges Bank sårbarheten og risikoen i norsk økonomi, som bankenes soliditet, utlånsvekst og husholdningenes gjeld. Hvor ligger faren for ubalanser og skjevheter i norsk økonomi med fare for store banktap? Er bankene og andre utlånsinstitusjoner robuste nok??

I 2021 kunne de rapportere at det er den fortsatt høye gjelden til husholdningene som utgjør den største bekymringen i norsk økonomi. Høy gjeld gjør husholdningene sårbare for bortfall av inntekter, økte utlånsrenter og fall i boligprisene.

I fem år jobbet norske myndigheter med å få på plass et gjeldsregister og i 2019 kom registeret, som har informasjon om kredittkortgjeld og forbrukslån. Gjeldsregisteret har gitt kontroll og oversikt over kredittrammer, utlån, nedbetalingstid og rentesatser innen usikret kreditt.

Høy gjeld, spesielt høy usikret gjeld, kan oppleves som økonomisk avmakt for den enkelte, men kan også skape store konsekvenser for norsk økonomi.

3 av 10

har hatt perioder i livet der de har mistet kontroll over økonomien

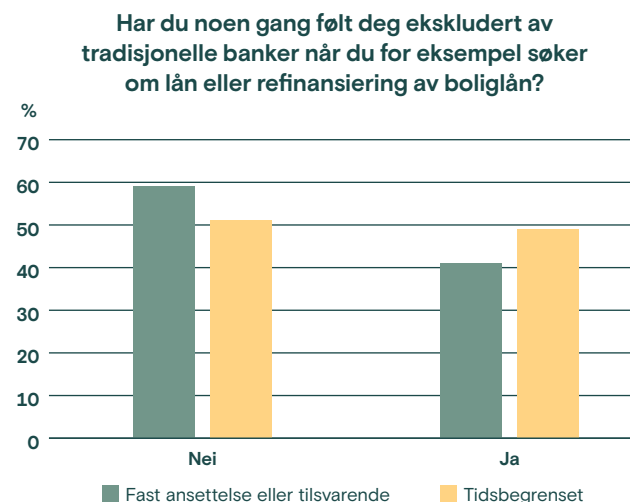
Utradisjonelle ansettelsesforhold utgjør en ulempe for forbrukerne

I Lånekompasset opplyser over 1 av 3 respondenter at de har følt seg ekskludert av tradisjonelle banker. Dette kan være fordi man eksempelvis har betalingsanmerkninger, mangler fast inntekt eller fast arbeidsforhold. Videre rapporterer nesten halvparten av alle med tidsbegrenset stilling å ha følt seg ekskludert av tradisjonelle banker.

Den nye arbeidsmiljøloven fra 2015 åpnet for større muligheter for midlertidige ansettelser i norsk arbeidsliv. De uten fast jobb står lavere på listen over hvem bankene vil gi boliglån til, da bankene ofte tar hensyn til hvor stabil inntekten til låntakeren er i kredittvurderingen. Nærmere halvparten av alle respondenter med tidsbegrenset stilling opplyser at de har følt seg ekskludert av tradisjonelle banker når de har søkt om lån eller refinansiering av boliglån.

Med et mer moderne arbeidsmarked som i større grad er preget av selvstendig næringsdrivende, frilans og deltidsstillinger, står flere med dårligere kort på hånden i dialog med de tradisjonelle bankene. Dette gjør at mange havner utenfor boligmarkedet, selv om det ofte er billigere å eie enn å leie bolig.

1 av 3
respondenter har følt seg ekskludert av tradisjonelle banker

”I Bluestep Bank ønsker vi annerledeshet velkommen, både på kundesiden og hos våre medarbeidere. Gjennom å følge med på og tilpasse oss samfunnsutviklingen, er vi en aktør for de som faller utenfor de tradisjonelle malene. Gjennom tett dialog og individuell oppfølging av den enkeltes situasjon finner vi løsninger for flere. Vår visjon og jobb hver eneste dag er å hjelpe kundene våre inn i en mer stabil økonomisk situasjon.”

Erik Walberg Olstad, CCO Bluestep Bank Norge

 94%

blant kundene til Bluestep Bank opplevde at privat-økonomien forble uendret eller forbedret i 2021

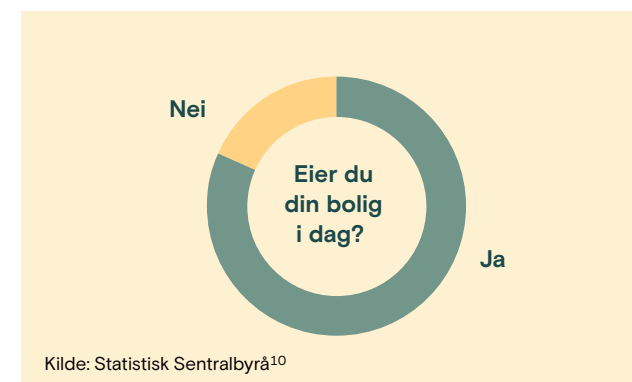
Boligen din kan være en del av løsningen

I Norge har vi hatt en kraftig prisvekst på boliger de siste 30 årene. Parallelt har gjelden i norske husholdninger økt betraktelig, både på grunn av store boliglån og stor vekst i dyre forbrukslån. Svært mange nordmenn eier sin egen bolig. Statistisk Sentralbyrå rapporterer at i 2021 eide 81,9% av nordmenn sin egen bolig. Sammenlignet med svenske og finske respondenter i Lånekompasset er dette høyt. Der opplyser henholdsvis 56 % og 52 % at de eier sin bolig.

Omtrent halvparten av de som eier bolig, opplyser at de ikke har hatt noen utfordringer med å få lån. Samtidig opplyser 86 % av de norske respondentene at de har fast ansettelse, som er en viktig faktor for bankene når de skal innvilge boliglån. Det betyr ikke at man ikke kan oppleve utfordringer med banken ved for eksempel refinansiering. Samtidig som forbruksgjelden gikk ned i fjor, økte utlånet til nisjebanker som tilbyr refinansiering. 36 % flere fikk hjelp til å håndtere dyre forbrukslån gjennom refinansiering med sikkerhet i bolig i 2021 enn i 2020, viser tall fra eiendomsregisteret. Boligmarkedet har vært hett under pandemien, og høy verdistigning gjør at mange har ledig sikkerhet å stille i boligen. Den muligheten har flere benyttet seg av. I 2021 refinansierte nordmenn boliglån og annen gjeld til en verdi av 890 milliarder inn i boligen, viser tall hentet fra eiendomsregisteret⁸. Det er en økning på 14 % fra året før.

Omstartslån kan være et viktig verktøy

Blant kundene til Bluestep Bank, opplevde nær 94 % at privatøkonomien forble uendret eller forbedret i 2021⁹. For å få økonomien på rett kjøl må kundene også

endre forbruksmønster eller ta andre grep. De positive tallene for 2021 viser at de aller fleste har klart nettopp det.

Hos Bluestep Bank kan man få hjelp til boliglån eller omstartslån. Det gjør vi fordi vi vurderer den enkeltes fremtidige betalingsevne, fremfor den historiske. Dette gir den økonomiske makten tilbake til forbrukeren.

Kilder:

- 1) <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/en-ny-hverdag-for-norge/id2903986/>
- 2) <https://www.bluestep.no/okonomitips/artikler/bekymret-for-stromregningen/>
- 3) <https://www.oslomet.no/forskning/forskningsnyheter/en-av-fire-husholdninger-okonomisk-rammet-av-korona>
- 4) <https://kommunikasjon.ntb.no/pressemelding/korona-har-forsterket-den-okonomiske-ulikheten-i-norge?publisherId=15678779&releasId=17916365>
- 5) <https://www.gjeldsregisteret.com/blog/post/forbruksgjelden-vokser-men-kredittkortfakturaer-og-avdrag-betales-i-tide>
- 6) <https://www.bluestep.no/okonomitips/artikler/hvor-mye-gjeld-er-for-mye-eksperter-svarer/>
- 7) <https://www.norges-bank.no/aktuelt/nyheter-og-hendelser/Publikasjoner/Finansiell-stabilitet---rapport/2021-finansiell-stabilitet/innhold/>
- 8) <https://www.bluestep.no/okonomitips/artikler/flere-soker-hjelp-til-a-handtere-forbruksgjeld/>
- 9) <https://www.bluestep.no/okonomitips/artikler/flere-soker-hjelp-til-a-handtere-forbruksgjeld/>
- 10) <https://www.ssb.no/bygg-bolig-og-eiendom/faktaside/bolig>

